

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

№3

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

2025

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ 2025 йил, 3-сони

Муассис: Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 2008 йил 31 декабрда
0561-рақам билан рўйхатга олинган.

ЎзР ОАК Риёсатининг 19.03.2017 й., 239/5-сонли қарори билан эътироф этилган

**Тахририят ижодий
жамоаси:**

Бош муҳаррир:

и.ф.д., проф. М.Э.Пўлатов

Бош муҳаррир

ўринбосари:

и.ф.н., проф. Д.Х.Асланова

Масъул котиб:

и.ф.д., проф. М.Қ.Пардаев

Муҳаррирлар:

и.ф.д., доцент Ф.А.Сафаров

PhD, доцент И.М.Пардаева

PhD, И.Ш.Эрназарова

Техник муҳаррир:

и.ф.н., проф. А.Н.Холиқулов

Корректор:

PhD, доц. С.А.Бабаназарова

Саҳифаловчи:

PhD Х.Н.Очилова

1 йилда 4 маротаба
чоп этилади.

**Ўзбекистон худудида
тарқатилади.**

Тахририят манзили:

140100, Самарқанд шаҳар,
Амир Темур кўчаси, 9-уй,

тел.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

факс: +998(366)231-12-53
эл.почта:

samisiservis@mail.ru

Тахририят кенгаши раиси:

М.Э.Пўлатов – Самарқанд иқтисодиёт ва сервис
институти ректори, и.ф.д., профессор

Тахририят кенгаши раиси ўринбосари:

Д.Х.Асланова – СамИСИ илмий ишлар ва
инновациялар бўйича проректори, и.ф.н., профессор

Тахрир кенгаши аъзолари:

Б.А.Бегалов – Ўзбекистон Республикаси Президенти
хузуридаги Статистика агентлиги директори, и.ф.д.,
профессор

М.Қ.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.К.Ғоибназаров – и.ф.д., профессор.

М.М.Мухаммедов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Д.Р.Зайналов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Муртазаев – ТДИУ СФ директори, и.ф.д., проф.

М.Р.Болтабаев – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Р.Х.Эргашев – ҚарМИИ профессори, и.ф.д.

И.С.Тўхлиев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

К.Б.Уразов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Қ.Ж.Мирзаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.И.Исроилов – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Г.М.Шодиева – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.Абдукаримов – СамИСИ профессори, и.ф.н.

Р.Қобилов – Самарқанд вилояти ҳокими ўринбосари

С.Н.Тошназаров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Р.Н.Нормахматов – СамИСИ профессори, т.ф.д.

А.Бектемиров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

М.Т.Алимова – СамИСИ профессори, и.ф.д.

З.Дж. Адилова – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Ш.О.Қувондиқов – СамИСИ профессори в.б., иқтисод
фанлари доктори

Л.Н.Халикова – СамИСИ профессори, DSc

Ф.А.Сафаров – СамИСИ доценти, DSc

А.М.Каримова – СамИСИ профессори в.б., DSc

И.Б.Маттиев – СамИСИ профессори, DSc

Феруз Нематуллаевич Абилов Қишлоқ ҳудудларида агросервис хизматларини кўрсатувчи инсон ресурслари фаолиятини такомиллаштириш	69
Нажмиддин Раҳматуллаевич Абдувоҳидов Хизмат кўрсатиш соҳасида иш ўринларини яратишда сохта иқтисодиёт ва уни баргараф этишнинг амалий йўналишлари	74
Мурод Нозирович Ибрагимов Перспектива развития услуг по внедрению стандартов GxP в Узбекистане	79
Рустам Алижонович Мусабоев Подходы к стратегическому планированию развития сферы бытовых услуг республики узбекистан	84
Ulug'bek Ziyadullayevich Narmurodov Pochta va kuryerlik xizmat ko'rsatishni rivojlantirish holati va tahlili (Samarqand viloyati misolida)	88
Тўлқин Исматулла ўғли Яхёев Қурилиш хизматлари кўрсатувчи корхоналар самарадорлигини баҳолашни ва таҳлил қилиш усуллари такомиллаштириш	94
Shohina Xujmaxmatovna Pirova Ichimlik suvi ta'minotini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	98
Nodira Abdullayevna Eshquvvatova Xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan foydalanish samaradorligini baholash	102
ТУРИЗМ ВА МЕҲМОНХОНА ХЎЖАЛИГИ	
Юлдуз Пирназаровна Урунбаева Ўзбекистонда музей туризмни бозорини ривожлантириш йўллари	107
Дилбар Хасановна Асланова, Маликабону Фуркатовна Раупова Совершенствование организационно-экономического механизма развития малого гостиничного бизнеса	113
Темурбек Бобурмирзо ўғли Саломов Зиёрат туризмида кўрсатиладиган хизматлар турларини ривожлантиришнинг стратегик йўналишлари ва тавсифи	116
Райхона Садриддиновна Амриддинова Ребрендинг как стратегический инструмент повышения конкурентоспособности гостиничных предприятий	121
Ikrom Abdurashitovich Shukurov Turizm sohasining barqaror rivojlantririshda ekonometrik modellashtirishning xorij tajribasi	124
Sarvar Adxamovich Abduxamidov Turistik mintaqalar: ularni tashkil qilish va rivojlantirishda rayonlashtirish xususiyatlari	130
Дониёр Журакулович Абдуразаков Туризм қишлоғи концепцияси ва унинг назарий-илмий тавсифлари таҳлили	135
Mekhruza Sukhrobjon qizi Vafokulova The role of family-owned businesses in the sustainable development of tourism in Samarkand	138
Diyora Narzieva Modern approaches to the development of cultural tourism	144
Sadoqat Quدراتовна Bultakova Xizmatlar sohasini diversifikatsiyalashning Yaponiya tajribasi	150

16. Soliyev A.S. va boshqalar. Mintaqaviy iqtisodiyot. O‘quv qo‘llanma. Toshkent: O‘zMU 2003 y.: Iqtisodiy geografiya: nazariya, metodika va amaliyot. «Kamalak nashriyoti», Toshkent, 2013.- 226 b.

<p>С.Абдухамидов</p> <p>Туристические регионы: особенности районирования при их организации и развитии</p> <p>Аннотация. В статье приведены результаты научного исследования об особенностях районирования при организации и развитии туристических регионов. На основе результатов исследования разработаны научно обоснованные выводы и предложения.</p> <p>Ключевые слова: туризм, районирование, территория, регион, индустрия туризма, туристическая инфраструктура, туристический регион, внутренний туризм, въездной туризм, международный туризм, туристический потенциал.</p>	<p>S.Abdusamidov</p> <p>Tourist Regions: Features of Zoning in Their Organization and Development</p> <p>Abstract. The article presents the results of a scientific study on the features of zoning in the organization and development of tourist regions. Based on the research results, scientifically grounded conclusions and proposals have been developed.</p> <p>Keywords: tourism, zoning, territory, region, tourism industry, tourism infrastructure, tourist region, domestic tourism, inbound tourism, international tourism, tourism potential.</p>
--	---

Дониёр Журакулович Абдуразаков – “Ипак йўли” туризм ва маданий мерос халқаро университети докторанти

ТУРИЗМ ҚИШЛОҒИ КОНЦЕПЦИЯСИ ВА УНИНГ НАЗАРИЙ-ИЛМИЙ ТАВСИФЛАРИ ТАҲЛИЛИ

<p>Аннотация. Мақолада туризм қишлоғи тушунчаси ҳақида сўз бориб, унинг илмий-назарий асослари ва тавсифини очиб беришга бағишланган. Унда туризм қишлоғи тушунчасига халқаро ва миллий ёндошувлар таҳлил этилди ҳамда муаллиф томонидан илмий ва ҳуқуқий атама сифатида таърифи тақлиф қилинди.</p> <p>Калит сўзлар: туризм, қишлоқ туризми, туризм қишлоғи, туризмни бошқариш, туризм ресурслари, туристик жой, туризм маҳалласи.</p>

Кириш. Туризм қишлоғи ёки туризм маҳалласи концепцияси Ўзбекистон туризми учун нисбатан янги тушунча ва амалиёт бўлиб, унинг пайдо бўлиши 2020 йилларга бориб тақалади. Республикамизда 2017 йилдан кейин бошланган ислохотлар натижасида туризмда ҳам туб бурилишлар юз берди ва қишлоқ туризмга алоҳида эътибор қаратилиб "Туризм маҳалласи", "Туризм қишлоғи" ва "Туризм овули" мақомини бериш тартиби тўғрисидаги низом қабул қилинди. Гарчи, ундан аввал ҳам туризм билан шуғулланувчи қишлоқлар мавжуд бўлган бўлсада унинг илмий асослари ҳақида чуқур тадқиқотлар олиб борилмаган ва туризм қишлоғи тушунчасининг илмий таърифи ишлаб чиқилмаган. Шу сабабли, бу тушунчанинг илмий асослари атрофлича тадқиқ этилиши хануз долзарблигича қолмоқда.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. Юртимизда А.Н. Норчаев, М.Қ. Пардаев, Б.Н. Навруз-Зода, Б.Б. Валиев, М.Т. Алимова, Б.Ш. Сафаров, Н.Х. Жумаев, А.А. Эштаев, Н.Е. Ибодуллаев, А.Ф. Азизтоева, А.Т. Мирзаев, Ф.Б. Маткаримов каби олимлар ҳудудларда ва қишлоқларда туризмни ривожлантиришнинг илмий-назарий асосларига кўпроқ урғу беришган. М.Р. Болтабаев, И.С. Тухлиев, В.Ш. Шарапов, С.А. Абдухамидов, Н. Ибодуллаев каби олимлар эса туристик ресурслар мавзусини тадқиқ этишган бўлса, М. Алимова, Б.Н.Навруз-Зода каби бир қатор олимлар ҳудудларнинг туристик салоҳиятини таҳлил қилиш ва туристик ҳудудлаштиришга оид кўплаб қимматли фикрларни айтиб ўтишган. Бироқ, тадқиқотларимиз жараёнида туризм қишлоғи тушунчасига алоҳида категория сифатида берилган таъриф топилмади.

Тадқиқот меодологияси. Мазкур мақолада манбааларни таҳлил қилишда анализ ва синтез усуллардан фойдаланилган. Турли тадқиқотчиларнинг қарашлари тизимли ва умумлаштириш услублари воситасида ўрганилиб соҳага оид муаммолар аниқланган. Шунингдек, шахсий кузатиш ва мантиқий фикрлаш усуллари ёрдамида муаллифнинг бир

нечта илмий таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқилган.

Таҳлил ва натижалар. Туризм соҳасида тадқиқот олиб борган маҳаллий олимларнинг қарашларини таҳлил этар эканмиз, “туристик ҳудудлаштириш” масаласига турли ёндашувлар мавжудлигини кўриш мумкин. Тадқиқотчилар, умумий ҳолда, “туристик ҳудуд” ёки “туристик дестинация” каби тушунчаларга илмий таъриф берган бўлсалар-да, “туризм қишлоғи” атамасига алоҳида назарий ёки амалий категория сифатида мурожаат қилмаганлар.

Жумладан, Б.Н. Наврузода ҳудудлаштириш масаласига тўхталар экан, сайёҳлар учун фақат табиий ёки сунъий яратилган жозибали омилларга эга жойларгина аҳамиятга эга эканини таъкидлайди. Унинг фикрича, агар географик ҳудудда бундай ноёб ва диққатга сазовор манбалар мавжуд бўлмаса, у ерда туристик жой ташкил этишнинг маъноси йўқ¹.

Бундай ёндашувлардан келиб чиқиб хулоса қилиш мумкинки, маҳаллий олимлар “туризм қишлоғи” атамасини алоҳида тилга олмасалар-да, улар қишлоқ туризмнинг моҳиятини, асосан, табиий ресурсларга ва ташқи жозиба омилларига боғлиқ ҳолда шарҳлайдилар. Бу ҳолатда тарихий-маданий мерос объектлари иккинчи даражали – яъни кўшимча ёки ёрдамчи омиллар сифатида қаралади.

Шу билан бирга, Ўзбекистонда қабул қилинган “Туризм маҳалласи”, “Туризм қишлоғи” ва “Туризм овули” мақомларини бериш тартиби тўғрисидаги Низомда “туризм қишлоғи” тушунчасининг ҳуқуқий таърифи қуйидагича белгиланади: “...мавжуд табиий, тарихий-маданий ресурслари ва хусусиятлари асосида туристик хизматлар (туристик маҳсулотлар) мажмуи шаклланган ва ушбу ҳудудга тақдим этиладиган мақом”².

Халқаро тажрибада эса “туризм қишлоғи” концепцияси кўплаб мамлакатларда ривожланган. Жумладан, Франциядаги туризм қишлоқлари кенг тарқалган бўлиб, уларнинг модели диққатга сазовордир. Француз олимларидан Филип Виолие (Philippe Violier) “туристик жой” атамасига тўхталиб, уни “туризм таъсирида трансформацияга учраган ёки унинг таъсирида вужудга келган жой”³ сифатида таърифлайди. Унга кўра, ҳар қандай одам ҳаракатланадиган жой туристик жой ҳисобланмайди; бундай жойлардан туристлар тасодифан ўтиб кетишлари ёки мақсадсиз ҳолда келиб қолишлари мумкин.

Филип Виолие туристик қишлоқ тушунчасини қуйидагича ифодалайди: *“туристик қишлоқ туристлашув жараёни юз бераётган жойдир. Бу икки босқичда амалга ошади. Дастлабки босқичда, қишлоқдаги анъанавий фаолият тури йўқолиши даражасигача пасайиб боради ва иқтисодий фаровонликни таъминлай олмай қолади. Бундай инқироз пайтида, туризмнинг пайдо бўлиши тез фурсатда унинг асосий фаолият турига айланиб ҳудудни иқтисодий фалокатдан сақлаб қолинишини таъминлайди. Иккинчи босқичда эса, маданий мерос ва туризмнинг ривожланиши янада муҳимроқ аҳамият касб этади ва кейинги тараққиёт йўналишини белгилаб беради”*⁴.

Ушбу назарий ёндашув юртимиздаги баъзи мисоллар, жумладан, Хива шаҳри ёки Мўйноқ қишлоғи каби ҳудудларда ҳам ўз тасдиғини топиши мумкин. Бироқ Ўзбекистон шароитида туризм қишлоқларининг ривожланиш траекториясида баъзи ўзига хосликлар мавжуд. Хусусан, мамлакатимизда туризм қишлоқлари, аксар ҳолларда, Ф. Виолие таърифлаган каби анъанавий фаолиятнинг сўниш жараёни натижасида эмас, балки мавжуд фаолиятларнинг – деҳқончилик, ҳунармандчилик, миллий таомлар тайёрлаш ва бошқа қадимий анъаналарнинг – туризм учун жозибадор ресурс сифатида қайта кашф этилиши асосида юзага келмоқда.

Хулоса ва таклифлар. Тадқиқотларимизда қайд этилганидек, юртимизда қишлоқ туризмни ривожлантиришда маҳаллий фаолият турларини сақлаб қолиш ва иқтисодий фаолликнинг янги турлари билан уйғунлаштириш асосий мақсад қилиб белгиланмоқда. Туризм таъсирида қишлоқнинг маданий-иқтисодий муҳитининг мутацияга учраши, яъни сунъий равишда ўзгариши эса, аксинча, хавфли оқибатларга олиб келиши мумкин. Шу сабабли, миллий моделда “туризм қишлоғи” тушунчаси – бу мавжуд қишлоқ анъаналарини

¹ Б.Н.Навруз-Зода, Туристик ҳудуд ракобатбардошлиги, монография, 55 бет

² <https://lex.uz/docs/4930291#4936319>

³ <https://gisetudestouristiques.fr/encyclopedie/ville-touristifiee/>

⁴ <https://gisetudestouristiques.fr/encyclopedie/lieu-touristique/>

йўқотиш эмас, балки уларни ривожлантириш ва туризм салоҳияти билан уйғунлаштиришдир.

Ушбу фикрлар, Ўзбекистон шароитида туризм қишлоғи концепциясини алоҳида феномен сифатида ўрганиш ва “туризм қишлоғи” тушунчасининг илмий асосланган таърифини ишлаб чиқиш долзарб масала эканлигини тасдиқлайди. Шунга кўра, туризм қишлоғи атамасининг қуйидаги таърифини таклиф этамиз. Бизнинг фикримизча, туризм қишлоғи деганда *“қишлоқдаги анъанавий фаолият турлари ва ҳаёт тарзини хавф остига қўймаган ҳолда, қишлоқ туризми унсурлари асосида туристик хизматлар мажмуи ва инфратузилмаси шаклланган ҳудуд”* тушунилади.

Бунда қишлоқнинг асосий фаолияти ва анъанавий ҳаёт тарзининг сақлаб қолиниши ўта муҳим бўлиб, туризм фаолияти қишлоқнинг асосий машғулотига айланиб қолмасдан кўшимча фаолият сифатида қолиши лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси “Туризм тўғрисида”ги қонуни;
2. Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 10 июлдаги 433-сон қарорига 8-ИЛОВА;
3. 2019 – 2025 йилларда Ўзбекистон Республикасида туризм соҳасини ривожлантириш КОНЦЕПЦИЯСИ
4. Ж.Х. Исмилова, М.С. Мухамедова., Маданий туризмнинг тадқиқот ва тарғибот тамойиллари// “Фан” нашриёти, Тошкент, 2018
5. M.R. Boltabayev, I.S. Tuxliyev, B.Sh. Safarov, S.A. Abduxamidov., Туризм: назария ва амалиёт// “Фан ва технология” нашриёти, 2018
6. Р. Ҳайитбоев, Экологик туризм: ўқув қўлланма// “Фан ва технологиялар нашриёт-матбаа уйи”, 2021
7. Б.Н.Навруз-Зода, Туристтик ҳудуд рақобатбардошлиги, монография// “Дурдона” нашриёти, Бухоро, 2017
8. Ade Oriade, Peter Robinson., Rural Tourism and Enterprise: management, marketing and sustainability// CABI, Wallingford, United Kingdom, 2017
9. Barry Dalal-Clayton, David Dent, Olivier Dubois., Rural Planning in developing countries// Earthscan Publications Ltd, New York,
10. Alejandro D. Ramos, Pablo S. Jimenez., Tourism Development: economics, management&strategy// Nova Science Publishers New York, 2019
11. Е.Я. Лебедько, Е.Н. Кислова, В.Е. Ториков., Сельский туризм// “Лань” нашриёти, Санкт-Петербург, 2021
12. Мамраева Д. Г., Ташенова Л. В. Методический инструментарий оценки туристскорекреационного потенциала региона // Экономика региона. — 2020. — Т. 16, вып. 1. — С. 127-140
13. Н. В. Святохо., Концептуальные основы исследования туристского потенциала региона, Экономика и управление № 2, 2007й
14. А.Ш. Холбаев., Туризм соҳасида иқтисодий салоҳиятдан фойдаланишнинг ўзига хос хусусиятлари// Iqtisodiyot va ta'lim, 2022-yil 2-son
15. <https://lex.uz/>
16. <https://gisetudestouristiques.fr/encyclopedia/lieu-touristique/>

<p>Д.Абдуразаков Анализ концепции туристической деревни и ее теоретико-научное описание Аннотация. В статье рассматривается понятие «туристическая деревня», рассматриваются его научно-теоретические основы и характеристика. Анализируются международные и национальные подходы к понятию «туристическая деревня», предлагается его определение как научно-правового термина. Ключевые слова: туризм, сельский туризм, туристическая деревня, управление туризмом, туристические ресурсы, туристическое место, туристическая махалля.</p>	<p>D.Abdurazakov Analysis of the concept of a tourist village and its theoretical and scientific description Abstract. The article examines the concept of "tourism village", considers its scientific and theoretical foundations and characteristics. International and national approaches to the concept of "tourism village" are analyzed, its definition as a scientific and legal term is proposed. Keywords: tourism, rural tourism, tourism village, tourism management, tourism resources, tourist place, tourist mahalla.</p>
--	---

ISSN 2091-5187

☞ “СЕРВИС” ☞

Журнал Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти таҳририят
бўлимида нашрга тайёрланди.

10.09.2025 йилда теришга берилди. 26.09.2025 йилда босишга рухсат этилди.
Офсет босма қоғози. Қоғоз бичими 60x84 $\frac{1}{8}$. “Times” гарнитураси. Офсет
босма усули. Шартли босма табоғи 14,6. Ҳисоб-нашриёт
табоғи 13,75. Адади 100 нусха. Буюртма № 0054А/25

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институтининг
матбаа бўлимида чоп этилди.
Лицензия № 025316.
Реестр № Х-119112.

Манзил: Самарқанд шаҳри, Шохрух кўчаси, 60-уй.

© Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, 2025.